

ΠΡΟΣ ΤΟ ΛΑΟ

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΚΑΙ ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ τῆς Εκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, συμμετέχοντας σὸν ἐφετινὸ ἐορτασμὸ τῆς Παγκόσμιας Ἡμέρας Περιβάλλοντος (5 Ἰουνίου), προσκαλεῖ ὅλα τὰ πιστὰ μέλη της νὰ συνειδητοποιήσουν τὴν εὐθύνη τους ἔναντι τοῦ τεραστίου παγκοσμίου προβλήματος τῆς μόλυνσης καὶ καταστροφῆς τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος. Ἡ συνειδητοποίηση αὐτὴ θὰ ὀδηγήσει σὲ μιὰ ἀνάλογη οἰκολογικὴ συμπεριφορά, ἡ ὁποία θὰ ἐπηρεάσει καὶ ὅλους τοὺς ἄλλους συγχρόνους ἀνθρώπους.

Τό ΝΑΙ καὶ τό ΟΧΙ

Τό οἰκολογικὸ ἦθος τῶν χριστιανῶν ὅλου τοῦ κόσμου εἶναι, δυστυχῶς, ἀμφιλεγόμενο. Ὑπάρχει τό ΝΑΙ καὶ τό ΟΧΙ, ἡ κατάφαση καὶ ἡ ἄρνηση, τό ἐνδιαφέρον καὶ ἡ ἀδιαφορία, ἡ προστασία

τοῦ περιβάλλοντος καὶ ἡ μὲ κάθε τρόπο καταστροφή του.

Τό ΝΑΙ, ἡ θετικὴ στάση ἔναντι τοῦ οἰκολογικοῦ προβλήματος, ταυτίζεται μὲ τὴν ἀποδοχὴ τῆς κλήσης τοῦ Θεοῦ ἐκ μέρους τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἐργάζεται καὶ νὰ διατηρεῖ τό φυσικὸ περιβάλλον, μέσα σὲ ὅποιο ὑπάρχει καὶ ζεῖ («ἐργάζεσθαι καὶ φυλάσσειν»).

Τό ΟΧΙ, ἡ ἀρνητικὴ στάση, ὀφείλεται κατὰ κανόνα στὴν αὐτονομία τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου ἔναντι τῆς θείας ἀποκάλυψης καὶ τῆς θεϊκῆς αὐθεντίας. Στὴν περίπτωση αὐτὴ ἔχει ἐφαρμογὴ ὁ λόγος τοῦ Ντοστογιέφσκι: «*Ἐάν δέν ὑπάρχει Θεός, τότε ὅλα ἐπιτρέπονται*». Ἡ ἄρνηση τῆς ὑπαρξης καὶ τῆς κυριότητος τοῦ Θεοῦ σὸν κόσμον καὶ ἡ αὐθαίρετη αὐτοανακήρυξη τοῦ ἀνθρώπου ὡς μόνου «ἀφεντικοῦ» καὶ ἐξουσιαστῆ τοῦ σύμπαντος, ἀποτελοῦν τό συνεχιζόμενο μέ-

χρι τίς μέρες μας προπατορικό αμάρτημα τῆς ἀνθρωπότητας. Τό σύγχρονο οικολογικό πρόβλημα εἶναι ἀσφαλῶς συνέπεια καί ἀποτέλεσμα τῆς «Υβρεως» αὐτῆς τοῦ ἀνθρώπου, μέ τήν ἀρχαιοελληνική σημασία τῆς λέξης.

Χριστιανικές οικολογικές ἀρχές.

Ἡ οικολογική συμπεριφορά τῶν Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν βασίζεται σέ ὀρισμένες ἀρχές πού προκύπτουν ἀπό τήν θεολογική θεώρηση τῆς σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου μέ τόν Θεό Δημιουργό καί τό φυσικό περιβάλλον του:

α) Ἡ Φύση εἶναι οἶκος τοῦ Θεοῦ:

Ὁ Θεός εἶναι ὁ Δημιουργός καί Ἰδιοκτῆτης τῆς. Ὁ ὅλος ὁ Κόσμος, ὁ νοντός καί ὁ αἰσθητός, ἔγινε ἀπό τό Θεό ὄχι μέ βάση κάποια προϋπάρχουσα ὕλη, ἀλλ᾽ «ἐξ οὐκ ὄντων». Ὁ Θεός ζεῖ μέσα στόν κόσμο (πρβλ. Ψαλμ. 138, 7-10), δέν παραμένει ἕνα ἀκίνητο ὄν. Ὅταν ὁ Θεός εἶπε «γενηθήτω φῶς· καί ἐγένετο φῶς» ἢ ὅταν εἶπε «γενηθήτωσαν φωστῆρες ἐν τῷ στερεώματι» καί ὅταν τελικά δημιούργησε ὄλη τήν κτίση «καλά λίαν» δέν ἀπομακρύνθηκε ἀπό τόν κόσμο. Ἡ παρουσία τοῦ Θεοῦ εἶναι διαρκῆς σέ ὄλη τήν κτίση. Ὅπως μέ τήν δημιουργική ἐνέργεια ἔφερε ὄλα τά ὄντα στήν ὕπαρξη «ἐκ τοῦ μηδενός», ἔτσι καί μέ τήν «συνεκτική καί ἐποπτική» Του ἐνέργεια συγκρατεῖ ὄλα τά ὄντα «εἰς τό εἶναι».

β) Ἡ ἱερότητα τοῦ ὑλικοῦ στοιχείου:

Ἡ Ὀρθόδοξη διδαχή εἶδε πάντοτε τήν

ὕλική δημιουργία σέ στενή σχέση μέ τόν Δημιουργό τῆς: «Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεός τόν οὐρανόν καί τήν γῆν». Ἡ ὑλική φύση δέν εἶναι, βέβαια, θεϊκή (ὅπως πίστευαν οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνας), εἶναι ὁμως ἱερή. Καί ἡ ἱερότητα αὐτή τοῦ φυσικοῦ κόσμου ὀφείλεται στό γεγονός ὅτι δημιουργήθηκε ἀπό τόν Θεό «ἐκ τοῦ μηδενός». Κινούμενη ἡ Ἁγία Τριάδα ἀπό ἄκρα ἀγαθότητα ἐπῆλασε κατά τή θεόπνευστη Ἁγία Γραφή τόν οὐρανό καί τή γῆ, τή θάλασσα καί ὄλα ὄσα ὑπάρχουν σ' αὐτή, καλά λίαν, ὥστε νά μετέχει ὄλη ἡ κτίση στή ζωοποιό δύναμη καί τήν ἀνείκαστη δόξα τοῦ Δημιουργοῦ τῆς.

Ὁ Θεός δέν ἐγκατέλειψε καί δέν αὐτονόμησε τόν κόσμο, μετά τή δημιουργία, ἀλλ᾽ ἔθεσε μέσα του πνευματικές ἀρχές καί τρόπους ἀγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου καί δεσμούς διαπαιδαγωγήσεώς του, κορυφούμενους στήν ἐπίγνωση τοῦ Δημιουργοῦ του.

Ἀπό τήν ὁμορφιά τῶν δημιουργημάτων συμπεραίνεται ἡ ἔννοια τοῦ ὑπερτελείου σέ ἀρμονία («ὑπερκάλλου») Θεοῦ, ὅπως ἀπό τό τεράστιο μέγεθος τῶν περιγραφῶν ὑλικῶν σωμάτων, πού συνιστοῦν τόν κόσμο τῆς Δημιουργίας, συλλημβάνουμε ἀναλυτικῶς τόν «ἄπειρον καί ὑπερμεγέθη» Θεό, τοῦ ὀποίου τό πλῆθος τῆς δυνάμεως ὑπερβαίνει τίς ἀντιληπτικές δυνατότητες κάθε ἀνθρώπινος διάνοιας.

γ) Ἡ θετική ἀξία τοῦ μεταπτωτικοῦ κόσμου:

Ἡ ἀξία τοῦ ὑλικοῦ κόσμου παραμένει

καί μετά τήν πτώση τοῦ ἀνθρώπου καί τή συμπαράσυρση μαζί του τῆς κτίσης. Διότι παρά τήν φθορά, πού χαρακτηρίζει τήν ὑλική κτίση, τό ὑλικό στοιχείο ἐξακολουθεῖ νά ἀποτελεῖ τό ἓνα ἀπό τά δύο συστατικά τοῦ ἀνθρώπου (τό σῶμα) καί τό ἄμεσο φυσικό οἰκολογικό του περιβάλλον.

Αὐτό συνέχισε, χάρη στήν προνοητική καί συντηρητική δύναμη πού τοῦ ἐμφύτευσε ὁ Θεός, νά πορεύεται μέσα ἀπό φυσικές καταστροφές καί ἀναγεννήσεις. Ὅλη ἡ προϊστορία καί τό μεγαλύτερο μέρος τῆς ἱστορίας τοῦ ἀνθρώπου ἀποδεικνύουν τήν αὐτοδυναμία τῆς κτίσεως καί τήν ἰκανότητα αὐτοσυντήρησής του. Ὅλη ἡ σοφία τοῦ κόσμου μπορεῖ νά ἰδωθεῖ μέσα στό μικρόκοσμο τῆς γῆς καί τοῦ φυσικοῦ μας περιβάλλοντος.

δ) Ἡ ὑπεύθυνη κυριαρχικότητα τοῦ ἀνθρώπου στό φυσικό περιβάλλον:

Ἡ ἐντολή τοῦ Θεοῦ «κατακυριεύσατε τῆς γῆς» δέν εἶναι «ἄδεια» γιά νά προχωρήσει ὁ ἄνθρωπος σέ μιά ἀσύδοτη καί ἀλόγιστη καταστροφή τοῦ περιβάλλοντος. Ἀλλά, εἶναι θεόσδοτο χάρισμα, γιά ὑπεύθυνη διαχείριση καί διακυβέρνηση τοῦ φυσικοῦ κόσμου. Ὁ ἄνθρωπος, κατά τήν ὀρθή κυριαρχική διαχείριση τοῦ περιβάλλοντος, προσφέρει μέ τίς ἐξαιρετικές του δυνατότητες τιμή καί δόξα στό Θεό καί Δημιουργό του. Ἡ «ἱερατική» αὐτή λειτουργία τοῦ ἀνθρώπου στόν κόσμο ὀφείλεται στήν κατ' εἰκόνα Θεοῦ συγκρότηση τοῦ ἀνθρώπου, πού εἶναι ἡ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ μέσα στόν κῶρο τῆς ἀψύχου, ἐμψύχου καί νοητοῦ Δημιουργ-

γίας γιά νά προσφέρει τήν ἀνόργανη καί τήν ὀργανική δημιουργία ὡς προσφορά στό Δημιουργό («ὡσπερ τινά φόρον»).

ε) Ἡ κατάχρηση εἶναι ἀσέβεια πρὸς τόν Δημιουργό:

Ἡ κατάχρηση τῆς προνοητικῆς θέσεως τοῦ ἀνθρώπου μέσα στή δημιουργία καί τῆς ἐντολῆς πού ἔλαβε ἀπό τό Θεό νά «κατακυριεύσῃ τῆς γῆς», ἐκφράζει ἄρνηση σεβασμοῦ πρὸς τό Θεό. Τά τέκνα τῆς ἀπιστίας καί τῆς ἀπληστίας, οἱ ἐκπεσόντες ἀπό τήν παραδείσια κατάσταση ἄνθρωποι, ἐκμεταλλευόμεστε στό ἔπακρο τό δῶρο αὐτοῦ Θεοῦ μέσα στό ὁποῖο κατοικοῦμε καί ἀξαναόμαστε καί θνήσκουμε, ὥστε οἱ ρυθμοί ἀνανέωσης καί τό πνεῦμα συντήρησης πού τό διέπει νά ἀδυνατεῖ νά παρακολουθήσει τίς ὀλοένα ἀξαναόμενες ἀνάγκες μας. Ἔτσι ἡ συνύπαρξη καταντᾷ δήωση, κούρσεμα καί ληηλασία. Σύμφωνα μέ τήν Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννη ἡ καταστροφή τοῦ περιβάλλοντος ὀφείλεται στήν ἄρνησιθεΐα τῆς ἐξουσίας (πρβλ. σημερινά ὑλιστικά, ἀνθρωποκεντρικά καί χρησιμοθηρικά ἰδεολογήματα) πού ὑποδουλώνει καί ἐξανδραποδίζει οικονομικά τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ ἄρνηση τῆς Θεϊας Δημιουργίας ἐκφράζεται ὡς λατρεία τῆς κρατικῆς ἐξουσίας στό πρόσωπο τοῦ ἑνός ἄρχοντα καί συνοδεύεται ἀπό τόν ἀπόλυτο ἔλεγχο τοῦ οικονομικοῦ καί ἐμπορικοῦ βίου τῶν πολιτῶν (Ἀποκ. 13,16). Ἡ ἀντίθετη αὐτή οικονομική μονοκρατορία, ἡ ἀπόλυτη κυριαρχία ἐπὶ τῆς ἕλης ἀποτελεῖ συνέχεια τοῦ

προπατορικού αμαρτήματος μέ τήν παρακοή τών πρωτοπλάστων στήν έντολή νά παραδεχθοῦν τήν θεϊκή κυριότητα στή Φύση.

στ) Εἴμαστε ὑπόηλογοι ἔναντι τοῦ Θεοῦ:

Ὁ Θεός ἔθεσε τόν ἄνθρωπο στόν Παράδεισο, «ἐργάζεσθαι αὐτόν καί φυλάσσειν». Ὁ ἄνθρωπος ἀποκτᾶ ἀπό τή χρήση τῆς κτίσεως ὅ,τι χρειάζεται γιά νά ζήσει, ἀλλά ὀφείλει νά εἶναι φύλλακας καί προστάτης της καί ὑπεύθυνος γιά τήν ἀκεραιότητά της. Ὁ ἄνθρωπος παρήκουσε τήν έντολή τοῦ Θεοῦ καί ἔπεσε στήν ἀμαρτία, συμπαρασύροντας στήν πτώση του καί τήν κτίση, πού «συστενάζει καί συνωδίνει» πλέον μέ τόν ἄνθρωπο. Αὐτός πού τήν παρέσυρε στήν πώση εἶναι ὑπεύθυνος καί γιά τήν ἀπελευθέρωσή της, ὅπως πολὺ παραστατικά ἐκθέτει ὁ ἀπόστολος Παῦλος στήν πρὸς Ρωμαίους Ἐπιστολή του (8, 19-21). Συνεπῶς ὁ ἄνθρωπος φέρει ἔναντι τοῦ Θεοῦ τήν εὐθύνη τῆς φροντίδος καί προστασίας τῆς φύσεως, τοῦ σεβασμοῦ καί τῆς διαφυλάξεως τοῦ περιβάλλοντος, τῆς διασώσεως τῆς δημιουργίας. Κορυφαία ἐκδήλωση τῆς ἐκ μέρους τοῦ ἀνθρώπου ἀναλήψεως αὐτῆς τῆς εὐθύνης καί ἀποδόσεως λόγου στό Θεό εἶναι ἡ ἐκφώνηση τῆς Θείας Εὐχαριστίας: «Τά Σά ἐκ τών Σῶν Σοί προσφέρομεν κατά πάντα καί διά πάντα».

ζ) Ἡ προοπτική τῆς αἰωνιότητος:

Ἡ χριστιανική διδαχή δέν σταματᾶει στό χρονικό τέλος τοῦ κόσμου, ἀλλά προχωρεῖ στό μεταϊστορικό, καινούργιο καί ἄφθαρτο φυσικό περιβάλλον τῆς αἰωνιότητος, τῆς 8ης ἡμέρας. Ἡ περιπέτεια τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας φθάνει στό τέλος της, ἡ κτίση ἀποκαθίσταται στό πρότερό της κἀλλῆλος πού δέν ἔχει καμιά σχέση μέ τήν κατάσταση στήν ὁποία τήν ὀδήγησε ἡ πτώση τοῦ ἀνθρώπου. Τώρα προβάλλει ὁ καινός οὐρανός καί ἡ καινή γῆ, ὅπου ἐπικρατεῖ ἡ ἁρμονία καί βασιλεύει ὁ Θεός καί ἀπουσιάζει κάθε δαιμονικό στοιχεῖο πού θά μπορούσε νά διαταράξει τίς σχέσεις Θεοῦ καί ἀνθρώπων, ἀνθρώπων καί κτίσεως.

«Ὁ Θρόνος τοῦ Θεοῦ καί τοῦ Ἄρνιου θά βρῖσκονται σέ αὐτήν (τήν ἁγία πόλιν), κι οἱ δοῦλοι του θά τόν λατρεύουν, θά τόν βλέπουν κατά πρόσωπο καί θά ἔχουν τό ὄνομά του στά μέτωπά τους. Νύχτα δέν θά ὑπάρχει πιά καί δέ θά χρειάζεται τό φῶς τοῦ λυχνarioῦ ἢ τοῦ ἡλίου, γιατί Κύριος ὁ Θεός θά φέγγει πάνω τους καί θά βασιλεύουν αἰώνια» (Ἀποκ. 22, 3-5).

Αὐτή ἡ αἰσιόδοξη εἰκόνα, ὅπου ὁ ἄνθρωπος θά βασιλεύει αἰώνια σέ μιά καινούργια κτίση κάτω ἀπό τό ἄκτιστο φῶς τοῦ Θεοῦ, σφραγίζει τό τέλος τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας καί τοῦ κοσμικοῦ δράματος.